

Człowiek – edukacja – wartości w dobie kultury wizualnej Przedmowa

Jedną z głównych cech czasów współczesnych jest ich wizualność, ujmowana jako wzbogacenie zewnętrznej, bezpośrednio obserwowalnej powierzchni zjawisk poprzez nasycenie jej obrazami i wrażeniami wizualnymi. Owa wizualność, związana z istotną zmianą społecznych praktyk dotyczących wytwarzania, rozpowszechniania i percepcji obrazów, a także obserwowania innych ludzi i ich cywilizacyjnego otoczenia, wskazuje na głęboką zmianę w kulturze współczesnej, w której coraz większego znaczenia nabiera kultura wizualna. To szerokie pojęcie obejmuje kilka kategorii zjawisk-składników, do których zalicza się: ikonosferę, czyli obrazy celowo wykonane przez jakiegoś twórcę w pewnym medium, z intencją przekazania jakiegoś komunikatu, podkreślenia jakiegoś znaczenia, wywołania wrażenia estetycznego czy wywarcia wpływu na decyzje konsumpcyjne; socjosferę, czyli obserwowalną powierzchnię życia społecznego, wszystko, co widzialne, a związane z działaniami ludzi: ich wizerunek czy wytworzone przez nich cywilizacyjne otoczenie; reżimy obrazowania w postaci reguł, wzorów, stylów tworzenia obrazów, kształtowania wizerunku czy design wytworzonych przedmiotów lub obiektów oraz reżimy patrzenia, czyli reguły pozwalające na przyglądanie się pewnym osobom czy przedmiotom lub zabraniające utrwalania ich wizerunku¹.

Oczywiste staje się zatem stwierdzenie, iż zjawiska-składniki kultury wizualnej stanowią nadzwyczaj istotną i atrakcyjną przestrzeń badawczą

¹ P. Sztompka: *Wyobrażenia wizualna i socjologia*. W: *Fotospołeczeństwo. Antologia tekstów z socjologii wizualnej*. Red. M. Bogunia-Borowska, P. Sztompka. Wyd. 2. Kraków: Znak, 2012, s. 13.

w postaci zdarzeń wizualnych – interakcji pomiędzy znakiem wizualnym, technologią, która uaktywnia i podtrzymuje ten znak, oraz oglądającym; w toku tej interakcji ciągle możliwe jest odnajdywanie miejsc jeszcze nierozpoznanych. Co istotne, pytania, które padają na styku tych czterech obszarów zjawisk, mogą zadawać także pedagodzy.

Główną tezę części monograficznej tego numeru „Chowanny” stało się przeświadczenie, że kultura wizualna to nie same obrazy, lecz przede wszystkim nowoczesna skłonność do obrazowania lub wizualizowania egzystencji, a poddanie naukowemu rozpoznaniu wszelkich obrazów znajdujących się w przestrzeni społecznej oraz wszelkich widzialnych przejawów życia społecznego – w przekonaniu, że obrazy stanowią okno, przez które widzimy różne społeczne konteksty – stanowi swoistą interpretację tego, co wizualne, w kategoriach życia codziennego.

Zgromadzone w części monograficznej teksty ukazują wieloaspektowość relacji kultury wizualnej w światobrazie współczesności. Ostatecznie tytuł tej przedmowy: *Człowiek – edukacja – wartości w dobie kultury wizualnej*, zamienia się w tytuł części monograficznej: *Kultura wizualna – konteksty edukacyjne*, tj. spłot idei, sytuacji i współtworzących je okoliczności ukierunkowanych na wybrane teorie, które opisują zjawiska i procesy zachodzące w obszarze kultury wizualnej (Stanisław Juszczak), w tym znaczenie fotografii w życiu codziennym (Joanna Garbula); refleksje teoretyczne nad funkcjonowaniem młodego pokolenia w kulturze wizualnej – imagologicznej, opartej na przekazie medialnym, z dominującym kodem obrazowym (Ewa Wysocka); rozważania nad nauczycielem i jego rolą w warunkach współczesnej kultury medialnej (Beata Pituła, Wiesława Sacher), a także nad procesem edukacji małego dziecka w kontekście ekspansji i intensyfikacji kultury wizualnej (Beata Mazepa-Domagała, Teresa Wilk), w tym rolę pierwszych obrazów/ilustracji w życiu dziecka (Alicja Ungeheuer-Gołąb). Wśród realizujących główny temat numeru tekstów znalazły się również raporty z badań nad odbiorem treści medialnych przez dzieci w wieku przedszkolnym (Anna Brosch), analiza preferencji barwnych obserwowanych u dzieci w wieku przedszkolnym (Katarzyna Krasoń) oraz rozważania nad kształtowaniem się rodzicielstwa w prenatalnym okresie rozwoju dziecka (Michalina Iłska, Hanna Przybyła-Basista).

Należy zaznaczyć, iż zbiór tekstów nie pretenduje do wyczerpującego przeglądu i podręcznikowego systematycznego ujęcia zapowiedzianego tematu. Zgromadzone w numerze studia teoretyczne oraz opisy badań empirycznych przedstawiają zagadnienia, które w odniesieniu do tytułowej problematyki wydają się interesujące, godne ukazania i mogą stanowić wkład do naukowego rozpoznania, analizy i interpretacji zarówno fundamentów, jak i kontekstów kultury wizualnej.

Beata Mazepa-Domagała